

УДК 159.923.2

Шиловська Олена Миколаївна

кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії когнітивної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України.

м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-7256-9365

Shylovska Olena Mykolaivna

PhD in Psychology, Senior Researcher at the Laboratory of Cognitive Psychology, H.S. Kostiuk Institute of Psychology, National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine

ORCID: 0000-0002-7256-9365

[https://doi.org/10.60022/4\(s\)-17-GF](https://doi.org/10.60022/4(s)-17-GF)

ІННОВАЦІЙНО-ПАРТНЕРСЬКА СТРАТЕГІЯ ВИРІШЕННЯ ЖИТТЄВИХ ЗАВДАНЬ: МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ

INNOVATIVE-PARTNERSHIP STRATEGY FOR SOLVING LIFE TASKS: METHODOLOGICAL JUSTIFICATION FOR PSYCHOLOGICAL WORK

Анотація. Статтю присвячено теоретичному обґрунтуванню інноваційно-партнерської стратегії вирішення життєвих завдань та методологічним засадам психологічної роботи з її розвитку. Актуальність дослідження зумовлена тим, що в умовах повномасштабної війни, вимушеного переміщення та соціальних трансформацій традиційні поведінкові стратегії особистості виявляються недостатніми, а нові умови вимагають принципово

іншого способу реагування, здатності до творчого переосмислення ситуації та ефективної взаємодії з соціальним оточенням.

Здійснено огляд вітчизняних та зарубіжних досліджень, присвячених феноменам інноваційної поведінки, когнітивної гнучкості, партнерської взаємодії та соціального капіталу. Обґрунтовано, що інноваційно-партнерська стратегія є синтетичним конструктом, який об'єднує два взаємозалежні вектори: інноваційний як готовність до освоєння нових видів діяльності і творчого переосмислення ресурсів та партнерський як здатність до усвідомленої взаємодії і використання соціальних ресурсів.

Розкрито психологічні механізми формування і розвитку цієї стратегії та показано, що їх синергетична взаємодія є принциповою умовою ефективності в ситуаціях невизначеності. Представлено інтегративну модель розвитку інноваційно-партнерської стратегії, що синтезує когнітивно-поведінковий, соціально-психологічний і суб'єктно-діяльнісний підходи. Виокремлено та охарактеризовано сім послідовних етапів психологічної роботи з розвитку означеної стратегії та п'ять методологічних принципів їх реалізації. З запропонований підхід може стати методологічним підґрунтям для розробки програм психологічної допомоги особам, що переживають складні життєві обставини.

Ключові слова: *інноваційно-партнерська стратегія; когнітивна гнучкість; партнерська взаємодія; самоефективність; складні життєві обставини; наратив; особистість.*

Abstract. *The article is devoted to the theoretical substantiation of the innovation-partnership strategy for solving life tasks and to the methodological foundations of psychological work aimed at its development. The relevance of the study is determined by the fact that under conditions of full-scale war, forced displacement, and social transformations, traditional behavioral strategies of the individual prove insufficient, while new realities require fundamentally different ways of responding, the*

ability to creatively reinterpret situations, and effective interaction with the social environment.

A review of Ukrainian and international studies devoted to the phenomena of innovative behavior, cognitive flexibility, partnership interaction, and social capital has been carried out. It is substantiated that the innovation-partnership strategy is a synthetic construct combining two interrelated vectors: the innovative vector as readiness to master new types of activity and creatively reinterpret resources, and the partnership vector as the ability for conscious interaction and the effective use of social resources.

The psychological mechanisms underlying the formation and development of this strategy are revealed, and it is shown that their synergistic interaction constitutes a fundamental condition for effectiveness in situations of uncertainty. An integrative model for the development of the innovation-partnership strategy is presented, synthesizing cognitive-behavioral, socio-psychological, and subject-activity approaches.

Seven successive stages of psychological work aimed at developing the outlined strategy and five methodological principles of their implementation are identified and characterized. The proposed approach may serve as a methodological foundation for the development of psychological support programs for individuals experiencing difficult life circumstances.

Keywords: *innovative-partnership strategy; cognitive flexibility; partnership interaction; self-efficacy; difficult life circumstances; narrative; personality.*

Постановка проблеми. Повномасштабна війна, яку переживає Україна, не лише руйнує звичний уклад життя, а й ставить особистість перед принципово новим викликом: звичний, вироблений роками арсенал стратегій вирішення життєвих завдань більше не працює. Людина, яка знала, як діяти в передбачуваному світі, раптом опиняється в умовах, де втрачено роботу, зруйновано дім, перервано стосунки, зникли орієнтири на майбутнє. Основним чинником стає здатність особистості знаходити нові шляхи вирішення життєвих завдань, освоювати нові ролі, вибудовувати нові соціальні зв'язки та адаптуватися до змінених умов, тоді як

за відсутності таких психологічних ресурсів людина може переживати стан розгубленості та безвиході.

Саме тому визначального значення набуває стратегія, яку особистість обирає у відповідь на життєві виклики, оскільки вона значною мірою визначає здатність людини адаптуватися до нових умов, знаходити ресурси для дії та підтримувати психологічну стійкість. Принципово відрізняються між собою стратегії, що орієнтують людину на відтворення вже відомого, і ті, що спрямовують її на творче переосмислення ситуації та пошук нових форм взаємодії з оточенням. Саме другий тип стратегій, зокрема, інноваційно-партнерська стратегія вирішення життєвих завдань є предметом дослідження. За результатами наших досліджень, вона є стійким способом взаємодії з викликами, що поєднує два взаємозалежні вектори: готовність особистості до освоєння нового, а саме: нових видів діяльності, ролей, способів вирішення проблем та здатність до усвідомленої взаємодії з іншими людьми й організаціями з метою отримання підтримки та синергетичного об'єднання ресурсів.

Незважаючи на те що окремі складові цього явища такі як інноваційна поведінка, когнітивна гнучкість, соціальна підтримка, партнерська взаємодія достатньо вивчені у зарубіжній та вітчизняній психологічній науці, їх синтез як цілісної психологічної стратегії і, особливо, методологічне обґрунтування психологічної роботи з її розвитку залишаються недостатньо розробленими. Саме це й визначає актуальність та мету даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження феноменів, що лежать в основі інноваційно-партнерської стратегії, здійснювалося у кількох взаємопов'язаних науково-психологічних напрямках. Одним із основних теоретичних підґрунть є концепція когнітивної гнучкості, розроблена Р. Спіро та колегами [17]. Дослідники доводять, що здатність особистості реструктурувати власне знання і досвід у відповідь на принципово нові ситуативні вимоги є не вродженою рисою, а навичкою, що піддається цілеспрямованому розвитку. Когнітивна гнучкість безпосередньо визначає готовність до інноваційної поведінки: людина, яка здатна

бачити знайому ситуацію в новому контексті, значно ефективніше генерує нестандартні рішення. Суттєве значення має також дослідження Т. Амабайл [9], яка показує, що внутрішня мотивація до новизни є більш значущим чинником інноваційної поведінки, ніж зовнішні стимули.

Концепція самоефективності А. Бандури [10] є принципово важливою для розуміння обох векторів стратегії. Готовність освоювати нові види діяльності і звертатися по допомогу однаково залежать від переконання людини у власній здатності впоратися з викликом. При цьому самоефективність формується через досвід успішних дій і через соціальне підкріплення, тобто через саму партнерську взаємодію. Це створює продуктивне коло: партнерство підтримує самоефективність, яка, в свою чергу, стимулює інноваційну активність.

Партнерський вектор стратегії ґрунтується на концепції соціального капіталу Р. Патнема [16] і П. Бурдьє [13]. Обидва дослідники розглядають соціальні зв'язки і норми взаємодії як реальний ресурс, що забезпечує доступ до матеріальних, інформаційних та емоційних можливостей. В умовах кризи соціальний капітал стає одним із найбільш критичних буферних механізмів: люди, включені в розгалужені мережі підтримки, виявляють значно вищу стійкість та адаптивність. У. Бронфенбреннер [12] підкреслює, що жодна особистість не адаптується ізольовано: ефективність вирішення будь-яких завдань завжди залежить від якості взаємодії особистості з її соціальним оточенням.

У вітчизняній психологічній науці суттєвий внесок у розуміння стратегій поведінки в кризових умовах зробила Т. М. Титаренко [5]. Авторка обґрунтовує, що психологічне відновлення особистості в умовах тривалої травматизації завжди передбачає активне конструювання нових смислів і нових форм самореалізації. С. Д. Максименко [3] наголошує, що суб'єктність особистості реалізується саме через дію та здатність ставити цілі в нових умовах. У контексті наративної психології, що розробляється у науковій школі Н. В. Чепелевої [7], інноваційно-партнерська стратегія може бути осмислена як прояв регулятивних ресурсів особистості найвищого рівня: вона не лише забезпечує подолання поточних викликів, а й сприяє

розвитку особистості через сам процес подолання труднощів. О. Л. Музика [4] підкреслює, що адаптивна поведінка в кризових умовах завжди спирається на ціннісний фундамент: відсутність такого смислу робить навіть зовні активну поведінку ситуативною і крихкою. М. С. Корольчук і В. М. Крайнюк [2] переконливо доводять, що здатність особистості до ефективної взаємодії з оточенням в ситуаціях невизначеності є одним із провідних показників психологічної стійкості.

Таким чином, аналіз літератури свідчить, що інноваційний та партнерський компоненти психологічної адаптації в кризових умовах активно досліджуються, проте їх синтез як цілісної психологічної стратегії і, особливо, методологічне обґрунтування роботи з її розвитком у практиці залишаються недостатньо розробленими.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні інноваційно-партнерської стратегії вирішення життєвих завдань як цілісного психологічного феномену, розкритті психологічних механізмів її формування, представленні інтегративної моделі та послідовних етапів психологічної роботи з розвитку цієї стратегії в умовах складних життєвих обставин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційно-партнерська стратегія вирішення життєвих завдань є не простою сумою двох незалежних складових, а якісно новим психологічним утворенням, де інноваційний та партнерський вектори взаємно підсилюють один одного. Інноваційний вектор охоплює здатність особистості свідомо виходити за межі наявного поведінкового репертуару: освоювати нові види діяльності, розширювати рольовий діапазон, творчо переосмислювати наявні ресурси та компетенції в нових контекстах. Принципово важливим є те, що інноваційність у цьому контексті пов'язана не з об'єктивною новизною зовнішнього результату, а з внутрішньою психологічною позицією, яка полягає у готовності сприймати нову ситуацію не лише як загрозу, а і як простір можливостей. Партнерський вектор стратегії відображає здатність особистості до усвідомленої функціональної взаємодії: звернення по допомогу,

використання інституційних ресурсів, побудова відносин на принципах взаємовигоди та взаємної підтримки.

Синергетичний ефект взаємодії обох векторів полягає в тому, що партнерська взаємодія забезпечує людині емоційний ресурс, сприяє зниженню суб'єктивної невизначеності та створює психологічні умови, за яких стає можливою інноваційна активність. Водночас освоєння нових видів діяльності підвищує самоефективність і відкриває нові можливості для соціального контакту, адже спільна нова діяльність є одним із найпотужніших механізмів формування соціальних зв'язків. Таким чином, обидва вектори не лише доповнюють один одного, а перебувають у взаємозумовленому зв'язку, в межах якого розвиток одного компонента підсилює інший, що і становить якісну відмінність цієї стратегії від ізольованого використання окремих її складових.

Розуміння механізмів формування і розвитку інноваційно-партнерської стратегії є принциповим для побудови ефективної психологічної роботи.

Когнітивна реструктуризація як базовий механізм інноваційного вектора. Перехід до інноваційної поведінки починається зі зміни способу інтерпретації ситуації. Характер когнітивної інтерпретації кризової події суттєво визначає спрямованість психологічного реагування особистості. У разі домінування сприйняття ситуації як загрози психічна активність переважно концентрується на захисних механізмах і підтриманні наявної рівноваги. Натомість інтерпретація кризи як виклику та потенційного простору можливостей актуалізує пошукову активність, когнітивну гнучкість і готовність до вироблення нових способів дії. Р. Лазарус і С. Фолкман [14] показали, що саме первинна когнітивна оцінка ситуації визначає, яка стратегія поведінки буде обрана. Психологічна робота з інноваційним вектором значною мірою є роботою з когнітивною реструктуризацією та переосмисленням життєвих подій.

Розширення рольового репертуару як поведінковий механізм. Особистість, що застряє у кризовій ситуації, часто ідентифікує себе виключно з тими ролями, що були характерні для докризового буття. Коли вони руйнуються обставинами,

руйнується і відчуття ідентичності. Інноваційна стратегія передбачає усвідомлене розширення рольового репертуару особистості, що проявляється у готовності опанувати нові форми діяльності, приймати нові соціальні ролі та переосмислювати власні можливості відповідно до змінених життєвих умов. Таке розширення є психологічно складним, оскільки пов'язане з тимчасовим відчуттям некомпетентності, але саме воно відкриває нові простори для самореалізації.

Перенесення компетенцій як механізм збереження самоефективності. У ситуації втрати звичної діяльності людина ризикує втратити і відчуття власної компетентності. Проте більшість компетентностей, набутих у попередньому досвіді, мають значно ширший діапазон застосування, ніж той, що усвідомлюється в момент кризи. Усвідомлення того, що навичка організації може застосовуватися в новій сфері, а комунікативна компетентність є ресурсом у будь-якому соціальному контексті, є потужним засобом збереження і відновлення самоефективності.

Соціальне наuczіння як механізм розвитку партнерського вектора. А. Бандура [10] переконливо показав, що спостереження за іншими людьми, які успішно справляються з подібними викликами, є потужним джерелом самоефективності. Це означає, що партнерська взаємодія є не лише джерелом прямої підтримки, а й простором соціального наuczіння. Цей механізм пояснює, чому групові форми роботи є особливо ефективними при розвитку інноваційно-партнерської стратегії.

Позитивне підкріплення нових дій як механізм закріплення стратегії. Будь-яка нова поведінка є психологічно вразливою, оскільки вона потребує більше зусиль, ніж звична, і не дає гарантованого результату. У зв'язку з цим принципово важливого значення набуває систематичне позитивне підкріплення навіть незначних проявів нової активності як через соціальне схвалення та підтримку, так і через усвідомлення особистістю власного розвитку й ефективності змін. Саме тому рефлексивний компонент психологічної роботи є невід'ємним від її поведінкового компоненту.

Обґрунтування необхідності цілеспрямованої психологічної роботи з розвитку інноваційно-партнерської стратегії може бути сформульоване на трьох рівнях.

На феноменологічному рівні суттєвим є спостереження, що в умовах тривалої кризи найвищий рівень психологічного благополуччя та найбільшу ефективність у подоланні життєвих викликів демонструють особистості, які поєднують здатність до творчого пошуку нових рішень із високою соціальною залученістю. Дослідження Т. М. Титаренко [6] засвідчують, що одновимірні стратегії, орієнтовані виключно на автономне подолання труднощів або лише на очікування зовнішньої підтримки, є менш стійкими в умовах пролонгованих кризових ситуацій порівняно з інтеграцією особистісних і соціальних ресурсів.

На функціональному рівні інноваційно-партнерська стратегія вирішує відразу кілька основних психологічних завдань, що виникають в кризових умовах: зберігає відчуття авторства власного буття (через інноваційний вектор), забезпечує емоційний ресурс та знижує суб'єктивну невизначеність (через партнерський вектор) і відкриває нові шляхи для самореалізації в умовах, коли старі шляхи закриті. Власне, це і є психологічна стійкість у її найбільш зрілому прояві: незалежність від обставин, а здатність конструктивно взаємодіяти з ними.

На методологічному рівні принциповим є те, що інноваційно-партнерська стратегія не формується стихійно, принаймні не в умовах гострої кризи. Страх новизни, переживання власної некомпетентності у нових сферах діяльності, труднощі у зверненні по допомогу, а також переконання щодо необхідності самостійного подолання всіх труднощів виступають суттєвими психологічними бар'єрами, подолання яких потребує цілеспрямованої психологічної роботи. Важливо також підкреслити, що інноваційно-партнерська стратегія має надситуативний характер, оскільки навички, сформовані у процесі розв'язання одних життєвих завдань, можуть переноситися на інші ситуації, забезпечуючи тим самим довготривалий ефект психологічної роботи.

Методологічним підґрунтям запропонованої моделі є синтез трьох теоретичних підходів, взаємне поєднання яких відповідає двовекторній природі самої стратегії.

Когнітивно-поведінковий підхід [11;14] забезпечує методологічний інструментарій для роботи з когнітивними схемами, які обмежують інноваційну активність особистості, а також із поведінковими патернами уникання новизни та невизначеності. Одним із центральних операційних принципів моделі є принцип «малого експерименту», що передбачає поступове апробування нових форм поведінки в психологічно безпечних умовах без орієнтації на бездоганний результат.

Наративний підхід [8; 1] розглядає особистість як суб'єкта конструювання власної життєвої історії. У кризових умовах людина часто опиняється в межах домінування проблемно насиченого наративу, в якому провідними смисловими темами стають втрата, безсилля та порушення життєвої безперервності. Психологічна робота в межах цього підходу спрямована на переосмислення пережитого досвіду, виявлення епізодів успішного подолання труднощів та інтеграцію таких епізодів у більш ресурсну й цілісну систему уявлень про себе.

Соціально-психологічний підхід [12; 16] акцентує увагу на розвитку партнерського вектора стратегії, що передбачає формування здатності усвідомлювати власні соціальні ресурси, конструктивно звертатися за підтримкою та вибудовувати взаємодію на засадах співпраці, взаємності й соціальної включеності. Соціальний капітал у межах цього підходу розглядається не як наперед заданий ресурс, а як психологічна компетентність, що може цілеспрямовано формуватися та розвиватися у процесі життєвої взаємодії.

Суб'єктно-діяльнісний підхід [3; 4] визначає ціннісно-смыслову основу моделі, відповідно до якої розвиток інноваційно-партнерської стратегії пов'язаний не лише з опануванням нових навичок, а й із формуванням вищого рівня суб'єктності особистості. У цьому контексті важливого значення набуває внутрішнє ціннісне прийняття активної позиції щодо власного життя, оскільки за відсутності

такого підґрунтя навіть сформовані поведінкові навички залишаються ситуативними інструментами, а не перетворюються на стійку особистісну стратегію.

Реалізація моделі ґрунтується на п'яти методологічних принципах. Першим є принцип паралельного розвитку обох векторів, відповідно до якого інноваційний і партнерський компоненти формуються у взаємозв'язку та взаємному підсиленні, оскільки їх ізольований розвиток не забезпечує виникнення синергетичного ефекту стратегії. Другим принципом є принцип «достатньо доброго» результату, який передбачає подолання установки на обов'язкову бездоганність дій. В умовах невизначеності орієнтація виключно на ідеальний результат часто виступає чинником блокування активності, тоді як прийняття можливості діяти без гарантії досконалості створює психологічні умови для початку змін. Третій принцип полягає у поступовості та реалізації змін через мікрокроки. Формування нових способів поведінки розглядається як поетапний процес, у якому саме невеликі, досяжні дії забезпечують первинний досвід успішності та знижують ймовірність уникання. Четвертим є принцип рефлексивної інтеграції, відповідно до якого нові дії та форми взаємодії набувають особистісно-ресурсного значення лише за умови їх усвідомлення та включення у цілісну систему уявлень людини про себе. У цьому контексті особливого значення набуває наративне осмислення власного досвіду як механізм інтеграції змін у структуру «Я». П'ятим принципом виступає принцип ціннісного підґрунтя, згідно з яким стійкість нових моделей поведінки та взаємодії забезпечується тоді, коли особистість усвідомлює їх особистісний смисл і розуміє, заради яких життєвих цілей вони реалізуються.

На основі окресленого методологічного підґрунтя було виокремлено сім взаємопов'язаних і послідовних етапів психологічної роботи, спрямованої на розвиток інноваційно-партнерської стратегії вирішення життєвих завдань. Кожен етап має власну мету, зміст і очікуваний результат, логічно впливаючи з попереднього і підготовлюючи наступний.

Етап 1. Розширення рольового репертуару. Першим і необхідним кроком є робота з ідентичністю особистості в нових умовах. Криза часто супроводжується «звуженням» ідентичності: людина ототожнює себе лише з тими ролями, що вже більше недоступні. Психологічна робота на цьому етапі спрямована на усвідомлення особистістю потенційного рольового репертуару та формування емоційної готовності до прийняття й освоєння нових ролей, оскільки без внутрішнього психологічного прийняття будь-які зовнішні зміни мають ситуативний і нестійкий характер.

Етап 2. Активація інноваційного мислення. Після того як сформована готовність до нових ролей, стає можливою конкретна робота з когнітивними бар'єрами інноваційної поведінки. Центральним завданням цього етапу є подолання звуженого сприйняття кризової ситуації, за якого увага особистості фіксується переважно на обмеженнях і потенційних загрозах, тоді як можливості для дії залишаються поза межами усвідомлення. Психологічна робота ґрунтується на стимулюванні процесу генерації різноманітних варіантів рішень до етапу їх критичної оцінки, оскільки саме розширення поля можливих альтернатив створює підґрунтя для подальшого пошуку ефективних способів дії. Важливим методологічним принципом виступає також свідомий вихід за межі звичних моделей реагування, що сприяє розвитку когнітивної гнучкості та здатності розглядати ситуацію крізь призму альтернативних можливостей і нових способів розв'язання проблем.

Етап 3. Переосмислення ресурсів. У кризових ситуаціях особистість нерідко схильна фокусуватися переважно на втрачених ресурсах, водночас недооцінюючи наявні можливості та потенціал власного досвіду. Тому цей етап психологічної роботи спрямований на актуалізацію раніше сформованих компетентностей, їх переосмислення та адаптацію до нових життєвих контекстів. Особливого значення набуває усвідомлення можливості перенесення набутих знань, умінь і способів дії у нові сфери діяльності, що сприяє підвищенню рівня самоефективності, розширенню уявлень про власні можливості та активізації інноваційної поведінки.

Етап 4. Готовність до дії в нових обставинах. Після формування когнітивної готовності та переосмислення наявних ресурсів стає можливим перехід до етапу поведінкової активації. Його методологічною основою є положення про те, що активна дія не є наслідком повної внутрішньої готовності, а, навпаки, часто виступає умовою її формування. У зв'язку з цим очікування повного зникнення страху чи настання ідеальних умов розглядається як чинник, що підтримує уникання та відтермінування змін.

Важливе значення на цьому етапі має принцип «малого експерименту», який передбачає апробацію нових форм поведінки через невеликі, психологічно доступні дії. Такий підхід знижує суб'єктивний бар'єр входження в нову діяльність, сприяє формуванню первинного досвіду успішної інноваційної поведінки та створює підґрунтя для подальшого розширення активності.

Етап 5. Розвиток партнерської взаємодії. Паралельно з розвитком інноваційного вектора здійснюється формування партнерського компонента стратегії. Центральним напрямом психологічної роботи на цьому етапі є подолання внутрішніх бар'єрів, пов'язаних зі зверненням по допомогу, зокрема переконань про те, що потреба у підтримці є проявом слабкості, страху можливого відторгнення чи відмови, а також труднощів у чіткому формулюванні власних потреб і запитів.

Водночас важливого значення набуває розвиток партнерського способу мислення, що передбачає усвідомлення взаємодії як процесу співпраці та взаємного обміну ресурсами. У межах такого підходу ефективна соціальна взаємодія розглядається не лише як отримання підтримки, а як побудова взаємовигідних і взаємно значущих відносин.

Етап 6. Рефлексія інноваційного досвіду. Стійкість нових моделей поведінки значною мірою залежить від рівня їх усвідомлення та особистісного осмислення. У зв'язку з цим даний етап психологічної роботи спрямований на систематичну рефлексію досвіду нових дій і взаємодій, зокрема аналіз того, які способи поведінки виявилися ефективними, які результати були неочікуваними та які особистісні якості актуалізувалися в ситуації виклику.

Важливим механізмом цього процесу виступає наративне осмислення досвіду, що передбачає побудову цілісної особистісної розповіді про пережиті зміни. Саме наратив дозволяє інтегрувати окремі епізоди досвіду в узгоджену систему смислів, перетворюючи фрагментарні події на усвідомлену історію особистісного розвитку та зростання.

Особливого значення на цьому етапі набуває також усвідомлення ролі партнерської взаємодії у подоланні життєвих труднощів, оскільки саме таке осмислення сприяє інтеграції партнерства як стійкого психологічного ресурсу та важливого компонента подальшої життєвої стратегії.

Етап 7. Формування синергії «я + інші». Завершальний етап спрямований на усвідомлення та закріплення взаємозв'язку між інноваційним і партнерським компонентами стратегії як цілісної системи психологічного функціонування. На цьому рівні формується інтегрований образ себе як суб'єкта, здатного до творчого пошуку нових способів дії та водночас до ефективної соціальної взаємодії й використання партнерських ресурсів.

Саме така інтегрована суб'єктна позиція виступає джерелом довготривалої психологічної стійкості, оскільки її основою є не окремі ситуативні навички, а сформований спосіб ставлення до життєвих викликів, який може переноситися на різні майбутні ситуації незалежно від їх конкретного змісту.

Висновки та подальші перспективи дослідження. У результаті теоретичного аналізу та методологічного обґрунтування підходів до розвитку інноваційно-партнерської стратегії вирішення життєвих завдань у психологічній роботі встановлено, що інноваційно-партнерська стратегія є цілісним психологічним феноменом, який інтегрує два взаємопов'язані та взаємно підсилюючі вектори: інноваційний, що охоплює готовність до освоєння нових видів діяльності, творчого переосмислення ресурсів і розширення рольового репертуару, та партнерський, пов'язаний зі здатністю до усвідомленої взаємодії із соціальним оточенням і використання соціального капіталу на засадах взаємовигоди та співпраці. Принциповою характеристикою цієї стратегії виступає синергетичний

характер взаємодії обох компонентів, який не може бути досягнутий у разі їх ізольованого функціонування.

Необхідність цілеспрямованої психологічної роботи з розвитку інноваційно-партнерської стратегії визначається феноменологічними, функціональними та методологічними підставами. На феноменологічному рівні встановлено, що особистості, які поєднують інноваційну активність із соціальною залученістю, демонструють вищий рівень психологічного благополуччя та ефективніше долають кризові життєві обставини. У функціональному вимірі стратегія забезпечує одночасне вирішення низки важливих психологічних завдань, зокрема підтримання суб'єктної активності, збереження емоційних ресурсів і пошук нових шляхів самореалізації. Методологічний аспект полягає в тому, що формування цієї стратегії не має стихійного характеру й потребує спеціально організованого психологічного супроводу.

Запропонована інтегративна модель розвитку інноваційно-партнерської стратегії синтезує когнітивно-поведінковий, соціально-психологічний, наративний та суб'єктно-діяльнісний підходи, що відповідає складній двовекторній природі досліджуваного феномену. Модель включає сім послідовних етапів психологічної роботи, починаючи від розширення рольового репертуару та розвитку когнітивної гнучкості й завершуючи формуванням інтегрованої суб'єктної позиції, що поєднує здатність до інноваційної активності та партнерської взаємодії. Реалізація моделі ґрунтується на п'яти методологічних принципах.

Встановлено, що інноваційно-партнерська стратегія має надситуативний характер, оскільки сформовані в процесі психологічної роботи навички та способи взаємодії можуть переноситися на нові життєві ситуації. Саме ця властивість забезпечує довготривалий ефект психологічної роботи та визначає особливу актуальність запропонованого підходу в умовах тривалого суспільного стресу, соціальних трансформацій і повоєнного відновлення особистості та суспільства.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою та апробацією конкретних програм психологічної підтримки для різних цільових груп, зокрема

внутрішньо переміщених осіб, ветеранів, осіб, які переживають професійні кризи, а також із вивченням динаміки інноваційно-партнерської стратегії в умовах пролонгованого стресу та її взаємозв'язків з іншими компонентами психологічної стійкості особистості.

Список використаних джерел

1. Зазимко О.В., Шиловська О.М. Стратегії вирішення життєвих завдань у складних життєвих обставинах. *Журнал сучасної психології*. 2025. №2 С. 33–47. URL:<https://journalsofznu.zp.ua/index.php/psych/article/view/4633> (дата звернення 16.05.3026)
2. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах. Київ : Ніка-Центр, 2009. 580 с. (дата звернення 14.05.3026)
3. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості. Київ : Вид-во ТОВ «КММ», 2006. 240 с. (дата звернення 16.05.3026)
4. Музика О. Л. Суб'єктно-ціннісний аналіз особистісного росту. Київ : Видавничий центр НАУ, 2017. 168 с. (дата звернення 15.05.3026)
5. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самодопомоги в умовах тривалої травматизації : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 160 с. URL: <https://www.academia.edu/37037543> (дата звернення 13.05.3026)
6. Титаренко Т. М., Кочубейник О. М., Черемних К. О. Психологічні практики конструювання життя в умовах постмодерної соціальності : монографія. Київ : Міленіум, 2014. 206 с. URL: https://www.ispp.org.ua/backup_ispp/1423061573.pdf (дата звернення 17.05.3026)
7. Розвиток життєвої компетентності особистості в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України: монографія / Н. В. Чепелева, М. Л. Смульсон, С. Ю. Рудницька [та ін.]; за ред. Н. В. Чепелевої. Київ, 2025. 207 с. URL:<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743074/> (дата звернення 12.05.3026)
8. Чепелева Н.В. Наратив як засіб розв'язування смислових задач у ситуації невизначеності. *Технології розвитку інтелекту*. 2023. Т. 7.

- №2 (34). URL: https://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/633 (дата звернення 16.05.3026)
9. Amabile T. M. Creativity in Context. Boulder : Westview Press, 1996. 320 р. URL: https://www.researchgate.net/publication/345649667_Creativity_in_Context_Update_to_The_Social_Psychology_of_Creativity(дата звернення 12.05.3026)
10. Bandura A. Self-Efficacy: The Exercise of Control. New York : W. H. Freeman, 1997. 604 р. (дата звернення 11.05.3026)
11. Beck A. T. Cognitive Therapy and the Emotional Disorders. New York : Penguin Books, 1979. 356 р. URL:https://archive.org/details/cognitivetherapy0000beck_e3y7(дата звернення 12.05.3026)
12. Bronfenbrenner U. The Ecology of Human Development. Cambridge : Harvard University Press, 1979. 330 р. URL: https://raggeduniversity.co.uk/wp-content/uploads/2025/02/1_x_The-Ecology-of-Human-Development_-_Experiments-by-Nature-and-Urie-Bronfenbrenner-Harvard-University-Press-Cambridge-Mass-1979-_compressed.pdf (дата звернення 10.05.3026)
13. Bourdieu P. The forms of capital. Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. New York : Greenwood, 1986. P. 241–258. URL:https://home.iitk.ac.in/~amman/soc748/bourdieu_forms_of_capital.pdf (дата звернення 16.05.3026)
14. Lazarus R. S., Folkman S. Stress, Appraisal, and Coping. New York : Springer, 1984. 456 р. URL: https://www.academia.edu/39838289/STRESS_APPRAISAL_AND_COPING (дата звернення 17.05.3026)
15. McAdams, D. P. *The Stories We Live By: Personal Myths and the Making of the Self*. New York: W. Morrow, 1993. URL: <https://www.scribd.com/document/969253844/The-Stories-We-Live-by-Personal-Myths-and-the-Making-of-the-Self-Dan-P-McAdams-Z-Library> (дата звернення 10.05.3026)

16. Putnam R. D. Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. New York : Simon & Schuster, 2000. 541 p. URL: https://www.academia.edu/63928926/Bowling_Alone_The_Collapse_and_Revival_of_American_Community_Robert_D_Putnam_New_York_Simon_and_amp_Schuster_2000_541_pages (дата звернення 12.05.3026)
17. Spiro R. J., Feltovich P. J., Jacobson M. J., Coulson R. L. Cognitive Flexibility, Constructivism, and Hypertext. Educational Technology. 1991. Vol. 31, No. 5. P. 24–33. URL: https://www.researchgate.net/publication/200772846_Cognitive_Flexibility_Constructivism_and_Hypertext_Random_Access_Instruction_for_Advanced_Knowledge_Acquisition_in_III-Structured_Domains (дата звернення 13.05.3026)

References

1. Zazymko O.V., Shylovska O.M. Stratehii vyrishennia zhyttievych zavdan u skladnykh zhyttievych obstavynakh. Zhurnal suchasnoi psykholohii. 2025. №2 S. 33–47. URL: <https://journalsofznu.zp.ua/index.php/psych/article/view/4633> (data zvernennia 16.05.3026) [in Ukrainian].
2. Korolchuk M. S., Krainiuk V. M. Sotsialno-psykholohichne zabezpechennia diialnosti v zvychainykh ta ekstremalnykh umovakh. Kyiv : Nika-Tsentr, 2009. 580 s. (data zvernennia 14.05.3026) [in Ukrainian].
3. Maksymenko S. D. Heneza zdiisnennia osobystosti. Kyiv : Vyd-vo TOV «KMM», 2006. 240 s. (data zvernennia 16.05.3026) [in Ukrainian].
4. Muzyka O. L. Subiektno-tsinnisnyi analiz osobystisnoho rostu. Kyiv : Vydavnychiy tsentr NAU, 2017. 168 s. (data zvernennia 15.05.3026) [in Ukrainian].
5. Tytarenko T. M. Psykholohichne zdorovia osobystosti: zasoby samodopomohy v umovakh tryvaloї travmatyzatsii : monohrafiia. Kropyvnytskyi : Imeks-LTD, 2018. 160 s. URL: <https://www.academia.edu/37037543> (data zvernennia 13.05.3026) [in Ukrainian].
6. Tytarenko T. M., Kochubeinyk O. M., Cheremnykh K. O. Psykholohichni praktyky konstruiuvannia zhyttia v umovakh postmodernoї sotsialnosti : monohrafiia. Kyiv :

Milenium, 2014. 206 s. URL: https://www.ispp.org.ua/backup_ispp/1423061573.pdf (data zvernennia 17.05.3026) [in Ukrainian].

7. Rozvytok zhyttievoi kompetentnosti osobystosti v umovakh voiennoho stanu ta pisliavoiennoho vidnovlennia Ukrainy: monohrafiia / N. V. Chepelieva, M. L. Smulson, S. Yu. Rudnytska [ta in.]; za red. N. V. Chepelievoi. Kyiv, 2025. 207 s. URL:[https://lib.iitta.gov.ua /id/eprint/743074/](https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743074/) (data zvernennia 12.05.3026) [in Ukrainian].

8. Chepelieva N.V. Naratyv yak zasib rozviazuvannia smyslovykh zadach u sytuatsii nevyznachenosti. Tekhnolohii rozvytku intelektu. 2023. T. 7. №2 (34). URL: https://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/633 (data zvernennia 16.05.3026) [in Ukrainian].

9. Amabile T. M. Creativity in Context. Boulder : Westview Press, 1996. 320 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/345649667_Creativity_in_Context_Update_to_The_Social_Psychology_of_Creativity(data zvernennia 12.05.3026) [in English].

10. Bandura A. Self-Efficacy: The Exercise of Control. New York : W. H. Freeman, 1997. 604 p. (data zvernennia 11.05.3026) [in English].

11. Beck A. T. Cognitive Therapy and the Emotional Disorders. New York : Penguin Books, 1979. 356 p. URL:https://archive.org/details/cognitivetherapy0000beck_e3y7(data zvernennia 12.05.3026) [in English].

12. Bronfenbrenner U. The Ecology of Human Development. Cambridge : Harvard University Press, 1979. 330 p. URL: https://raggeduniversity.co.uk/wp-content/uploads/2025/02/1_x_The-Ecology-of-Human-Development_-_Experiments-by-Nature-and-Urie-Bronfenbrenner-Harvard-University-Press-Cambridge-Mass-1979-_compressed.pdf (data zvernennia 10.05.3026) [in English].

13. Bourdieu P. The forms of capital. Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. New York : Greenwood, 1986. P. 241–258.

URL:https://home.iitk.ac.in/~amman/soc748/bourdieu_forms_of_capital.pdf (data zvernennia 16.05.3026) [in English].

14.Lazarus R. S., Folkman S. Stress, Appraisal, and Coping. New York : Springer, 1984. 456 p. URL: https://www.academia.edu/39838289/STRESS_APPRAISAL_AND_COPING (data zvernennia 17.05.3026) [in English].

15.McAdams, D. P. The Stories We Live By: Personal Myths and the Making of the Self. New York: W. Morrow, 1993. URL: <https://www.scribd.com/document/969253844/The-Stories-We-Live-by-Personal-Myths-and-the-Making-of-the-Self-Dan-P-McAdams-Z-Library> (data zvernennia 10.05.3026) [in English].

16.Putnam R. D. Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. New York : Simon & Schuster, 2000. 541 p. URL: https://www.academia.edu/63928926/Bowling_Alone_The_Collapse_and_Revival_of_American_Community_Robert_D_Putnam_New_York_Simon_and_amp_Schuster_2000_541_pages (data zvernennia 12.05.3026) [in English].

17.Spiro R. J., Feltovich P. J., Jacobson M. J., Coulson R. L. Cognitive Flexibility, Constructivism, and Hypertext. Educational Technology. 1991. Vol. 31, No. 5. P. 24–33. URL:https://www.researchgate.net/publication/200772846_Cognitive_Flexibility_Constructivism_and_Hypertext_Random_Access_Instruction_for_Advanced_Knowledge_Acquisition_in_Ill-Structured_Domains (data zvernennia 13.05.3026) [in English].